

<https://gеп.и.а.с.и.р/?lang=en>
Geography and Environmental Planning
E-ISSN: 2252- 0910
Document Type: Research Paper
Vol. 34, Issue 3, No.91, Autumn 2023, pp. 1-2
Received: 13/03/2022 Accepted: 07/01/2023

Identification and Structural Analysis of the Key Factors Affecting the Future Status of Sustainable Neighborhood Development (Case Study: Fahadan-e No Neighborhood in Yazd City)

Homeira Beiki Tafti¹, Samaneh Jalili Sadrabad^{2*}

1- Master Student of Regional Planning, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran
homi.beiki75@gmail.com

2- Assistant Professor of Regional & Urban Planning, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran
s_jalili@iust.ac.ir

Abstract

The rapid growth of urbanization and physical growth of cities in most of the developing countries has led to the formations of cities that have faced a variety of problems, including neighborhood underdevelopment. The common approaches in planning them have not been able to develop a sustainable neighborhood. This issue has had a direct relationship with sustainable developments of the whole cities though attention has been already paid to neighborhood-based planning with the aim of integrating different groups involved or interested in planning in a collaborative manner with a decentralized and bottom-up perspective in some countries of the world.

In Iran, despite the historical past information of cities and urbanization, as well as the great history of urban development and importance of urban neighborhoods, especially in historical cities, "neighborhood scale" has had no place in its official urban planning system.

The purposes of this research were firstly evaluating neighborhood-based planning in sustainable urban development through explanation of planning components and indicators of the neighborhood development approach and secondly identifying the effective key strategies in the future status of sustainable neighborhood development.

Keywords: Neighborhood Development, Sustainable Development, Structural Analysis, Foresight, MicMac Software

*Corresponding Author

Beiki Tafti, H., & Jalili Sadrabad, S. (2023). Identification and structural analysis of key factors affecting the future state of sustainable neighborhood development, Study sample: Fahadan No, Yazd. *Geography and Environmental Planning*, 34 (3), 1 2.

2252-0910 © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>)

10.22108/GEP.2023.133023.1503

Introduction

As one of the old cities of Iran, Yazd City has witnessed rapid growth of urbanization since the 1940s, while this issue has been accompanied by a decline in the environmental qualities of its neighborhoods so that its old and historical neighborhoods have undergone functional and physical problems and inconsistency, all of which have threatened their residents. Due to the lack of a planning approach at the level of urban neighborhood, it is necessary to pay attention to the neighborhood scale in urban planning. Therefore, the purpose of this study was to identify the key factors affecting the future status of sustainable neighborhood development.

Materials & Methods

This research was based on an applied method and an analytical and exploratory approach in terms of nature. The research area was Fahadan-e No Neighborhood in Yazd City and the target community was the population living in this neighborhood. For collecting documentary and library information, qualitative data were used with an open questionnaire through interviews and document reviews, while the quantitative data were prepared numerically by weighting the Delphi questionnaires and examining the obtained indicators to find the key strategies for the future development of Fahadan-e No Neighborhood based on the principles of neighborhood-based development, structural analysis, and futuristic approach via MicMac software.

Research findings

In this study, a matrix with the dimension of 16×16 was set up. The number of replications was considered to be 3 times and the degree of saturation of the matrix was 93.75%, which indicated the great effects of the variables on each other and their dispersion. The distribution of the key variables affecting the future development status of Fahadan-e No Neighborhood in Yazd City based on the development principles of Mabna Neighborhood indicated the stability of the system. Also, 9 factors were selected as the key factors affecting the development of Fahadan-e No Neighborhood in Yazd City based on the principles of neighborhood development.

Discussion of Results & Conclusion

The research findings showed that the values and principles of the neighborhood development approach could provide the basis for planning for the future of dilapidated and historic neighborhoods, such as Fahadan-e No Neighborhood. The selected factors were found to affect the future status of neighborhood development, such as that of Fahadan-e No Neighborhood.

شناسایی و تحلیل ساختاری عوامل کلیدی موثر بر وضعیت آینده توسعه پایدار محله، نمونه مطالعه: فهادان نو، یزد

حمیرا بیکی تفتی، دانشجوی کارشناسی ارشد گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران
homi.beiki75@gmail.com
سمانه جلیلی صدرآباد*، استادیار شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران
s_jalili@iust.ac.ir

چکیده

مقدمه: شهر یزد به‌عنوان یکی از شهرهای قدیمی ایران، از دهه‌های گذشته، رشد شتابان شهرنشینی را تجربه کرده و این مسئله، با کاهش کیفیت محیطی محلات آن همراه شده است. به‌گونه‌ای که محله‌های قدیمی و تاریخی شهر یزد به دلیل مشکلات متنوع کارکردی و کالبدی، به بافتی ناکارآمد تبدیل شده‌اند که ساکنان خود را تهدید می‌کنند. با توجه به نبود رویکرد برنامه‌ریزی در مقیاس محلات شهری، ضروری است، به مقیاس محله در شهرسازی توجه شود؛ از این رو، هدف این پژوهش، شناسایی عوامل اصلی و اثرگذار بر وضعیت آینده توسعه محله‌ای است. روش‌شناسی: این پژوهش، از نظر هدف، کاربردی و ماهیت آن، تحلیلی و اکتشافی است. قلمرو پژوهش محله فهادان نو در شهر یزد و جامعه هدف، جمعیت ساکن این محله است. اطلاعات لازم به‌صورت اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است. داده‌های کیفی به‌وسیله پرسشنامه باز و از طریق مصاحبه و بررسی اسناد به کار گرفته و داده‌های کمی به‌صورت عددی و از طریق وزندهی پرسشنامه‌های دلفی تهیه شد. با بررسی شاخص‌های به‌دست‌آمده برای ارائه راهبردهای کلیدی به‌منظور توسعه آینده محله فهادان نو براساس اصول توسعه محله مینا با استفاده از تحلیل ساختاری و رویکرد آینده‌نگاری به‌وسیله نرم‌افزار MicMac انجام شده است. بحث: در این پژوهش ماتریسی با ابعاد ۱۶*۱۶ تنظیم شد. تعداد تکرارها سه بار در نظر گرفته و درجه پرشدگی ماتریس ۹۳/۷۵ درصد بیان شد که نشان‌دهنده تأثیر زیاد متغیرها بر یکدیگر و پراکندگی آنهاست. پراکندگی متغیرهای کلیدی و مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مینا، نشان‌دهنده وضعیت پایداری سیستم است؛ همچنین ۹ عامل به‌عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مینا انتخاب شده‌اند. نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده آن است که ارزش‌ها و اصول رویکرد توسعه محله مینا برای برنامه‌ریزی آینده محلات فرسوده و تاریخی مانند فهادان نو مؤثر و عوامل منتخب از عوامل اثرگذار بر وضعیت آینده توسعه محله‌ای مانند محله فهادان نو است.

واژه‌های کلیدی: توسعه محله‌ای، توسعه پایدار، تحلیل ساختاری، آینده‌نگاری، نرم‌افزار MicMac.

مقدمه

رشد سریع شهرنشینی، فیزیکی و کالبدی شهرها در بیشتر کشورهای در حال توسعه به شکل‌گیری شهرهایی منجر شده است که با انواع مسائل از جمله توسعه‌نیافتگی محله‌ای مواجه هستند. رویکردهای متداول در برنامه‌ریزی آنها قادر به توسعه محله‌ای پایدار نبوده است. این موضوع رابطه مستقیم با توسعه پایدار کل شهر دارد. با اینکه در بعضی از کشورهای جهان، به برنامه‌ریزی محله مینا با هدف مجتمع کردن گروه‌های مختلف درگیر یا ذی‌نفع در برنامه‌ریزی، به صورت مشارکتی و با نگاهی غیرمتمرکز و از پایین به بالا توجه شده است.

در ایران با وجود گذشته تاریخی شهر و شهرنشینی، سابقه شهرسازی و اهمیت محله‌های شهری، به خصوص در شهرهای تاریخی، در نظام رسمی برنامه‌ریزی شهری ایران «مقیاس محله‌ای» جایگاهی ندارد.

شهر یزد به عنوان یکی از شهرهای مهم باستانی ایران، به دلیل رشد سریع شهرنشینی و برخورد سنت و مدرنیسم با تضاد فضایی روبه‌رو شده است. این تضاد در نبود مقیاس برنامه‌ریزی محله‌ای، موجب به وجود آمدن مسئله‌های حادی مانند فرسوده شدن فضا و کالبد در سطح محلات شهری شده است؛ از جمله این محلات، فهادان نو است. براساس آخرین سرشماری جمعیتی در سال ۱۳۹۵، این محله حدود ۱۳۳۳ نفر جمعیت (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان یزد، به نقل از مشاوران آرمان‌شهر، ۱۳۹۶) و ۸۳ هکتار مساحت داشته است (پایگاه داده‌های طرح تفصیلی یزد سال، ۱۳۹۶)؛ بنابراین مسئله اصلی، این است که براساس شواهد و اسناد موجود، این محله با مشکلاتی از قبیل کالبد و کارکرد فرسوده، رکود اقتصادی، ازدحام و ترافیک، آلودگی‌های ناشی از عبور وسایل نقلیه موتوری و مسائلی مانند این نمونه‌ها مواجه است.

با توجه به اینکه در برنامه‌ریزی فضایی و شهری یزد سطح محله محوری وجود و طرح‌های جامع شهری توانایی پاسخ‌گویی به نیازهای مهم اجتماعی و فضایی محله‌های شهری ندارند، محله فهادان نو به دلایل شرایط خاص خود به محله‌ای ناپایدار تبدیل شده است؛ به همین دلیل توجه به سطح محله‌ای به عنوان یک مقیاس مناسب برای شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله‌ای با هدف تحقق توسعه پایدار، ضرورت و اهمیت دارد. هدف این پژوهش در گام اول، ارزیابی برنامه‌ریزی محله‌محور در توسعه پایدار شهری از طریق تبیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه‌ریزی در رویکرد توسعه محله‌ای و هدف دوم، شناسایی راهبردهای کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله‌ای پایدار است.

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و ماهیت آن، تحلیلی و اکتشافی است. قلمرو پژوهش محله فهادان نو در شهر یزد و جامعه هدف، جمعیت ساکن این محله است. اطلاعات لازم به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است. داده‌های کیفی به وسیله پرسشنامه باز و از طریق مصاحبه و بررسی اسناد به کار گرفته شد و داده‌های کمی به صورت عددی و از طریق وزن‌دهی پرسشنامه‌های دلفی تهیه شد. با بررسی شاخص‌های به دست آمده برای ارائه راهبردهای کلیدی به منظور توسعه آینده محله فهادان نو براساس اصول توسعه محله مینا با استفاده از تحلیل ساختاری

و رویکرد آینده‌نگاری به وسیله نرم افزار MicMac انجام شده است. در این پژوهش، ماتریسی با ابعاد ۱۶×۱۶ تنظیم شد. تعداد تکرارها سه بار در نظر گرفته و درجه پرشدگی ماتریس $۹۳/۷۵$ درصد بیان شد که نشان‌دهنده تأثیر زیاد متغیرها بر یکدیگر و پراکندگی آنهاست. پراکندگی متغیرهای کلیدی و مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مبنا نشان‌دهنده وضعیت پایداری سیستم است؛ همچنین ۹ عامل به‌عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مبنا انتخاب شده‌اند.

پیشینه پژوهش

توسعه محله مبنا نیز الگویی است که سابقه‌ای طولانی در چارچوب نگرش‌های سنتی در شهرسازی دارد. در دهه‌های اخیر، تعداد زیادی از نظریه‌پردازان در حوزه شهری، بر رویکرد جدیدی برای بازآفرینی عملکردهای «محله مقیاس» تأکید کردند (هودسنی، ۱۳۸۴)؛ اما جین جیکوبز مهم‌ترین نظریه‌پرداز بود که در آثار خود «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی» در دهه ۱۹۶۰ شهرسازی نوین را نقد کرد. وی تلاش می‌کرد تا تمام وجوه توسعه شهر و برنامه‌ریزی آن را اصلاح کند و در ارتباط با مفهوم‌هایی مانند مفاهیم فضایی و کالبدی شهر و محله‌های آن مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی را مطرح کرد (شریفیانی، ۱۳۸۰). توجه به مقیاس محله در برنامه‌ریزی فضایی کشورهای در حال توسعه مثل ایران، به‌طور چشمگیری کمیاب و اغلب متمرکز بر فعالیت‌های دانشگاهی بوده است. در ادامه، برخی از پژوهش‌های انجام‌شده مرتبط با برنامه‌ریزی محله مبنا، توسعه پایدار محله‌ای و مشارکت اجتماع محلی بررسی می‌شود.

جدول (۱) پیشینه پژوهش

Table (1) Research background table

ردیف	محقق	سال	خلاصه نتایج	آموزه‌ها
۱	احقر و ملک حسینی	۱۳۹۸	بیشترین ضرایب شاخص توسعه پایدار در برنامه‌ریزی محله محور مربوط به قیمت مسکن، مشارکت جامعه، درآمد، مسکن و محیط ساخته‌شده می‌شد.	برنامه‌ریزی برای متعارف کردن قیمت مسکن و در حد توان خرید با توجه به گروه درآمدی ساکن و زمینه‌سازی برای مشارکت بیشتر و ایجاد مسکن متناسب با سلايق جمعیت ساکن
۲	محمدی و رفیعی	۱۳۹۵	این پژوهش نشان‌دهنده آن است که توسعه پایدار محله‌ای هم‌بستگی زیادی با استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی دارد. استفاده از این ظرفیت‌ها و قابلیت‌های اجتماعی محله‌ای نیز بستگی به مشارکت اجتماع محله‌ای دارد.	در نظر گرفتن سرمایه‌ی اجتماعی و مشارکت به‌عنوان یک شاخص برای ارتقای توسعه پایدار محله‌ای

۳	زمانی و شمس	۱۳۹۳	نتایج این پژوهش حاکی از آن است که به موازات ابعاد کالبدی باید به ابعاد اجتماعی بافت‌های تاریخی توجه و برای نهادینه‌کردن برنامه‌ریزی مشارکتی و دادن مسئولیت به مردم محلی در نگاهی از پایین به بالا ظرفیت‌سازی کرد که این موارد به‌وسیله توانمندسازی و تشویق خودباری محله‌ها به دست می‌آید.	در نظر گرفتن سرمایه اجتماعی و مشارکت به‌عنوان یک شاخص برای ارتقای توسعه پایدار محله‌ای، مکان‌یابی نهادهای مردمی و NGOها در مراکز محله
۴	رفیع پور و گاوگانی	۱۳۸۸	تمایل به مشارکت و تقویت سرمایه اجتماعی را عامل ضروری در برنامه‌ریزی محله مبنای معرفی می‌کنند	در نظر گرفتن سرمایه اجتماعی و مشارکت به‌عنوان شاخصی برای ارتقای توسعه پایدار محله‌ای
۵	خاکپور و همکاران	۱۳۸۸	شرط انکارناپذیر تحقق مفاهیم عینی پایداری توجه‌کردن به مفهوم ذهنی سرمایه اجتماعی است؛ یعنی در توسعه محله‌ای به‌منظور دست‌یافتن به پایداری باید به ظرفیت‌های نهادی و انسانی توجه و از تمامی ظرفیت‌های فردی و گروهی بهره‌گیری شود.	در نظر گرفتن سرمایه اجتماعی به‌عنوان شاخصی برای ارتقای توسعه پایدار محله‌ای
۶	حاجی‌پور	۱۳۸۵	نشان‌دهنده آن است که رویکرد توسعه محله مبنای تلاش است تا تعامل اجتماعی ایجاد کند و مشارکت بازیگران محلی را در دستور کار قرار می‌دهد.	زمینه‌سازی برای ایجاد تعامل اجتماعی و مشارکت ساکنان

اغلب پژوهش‌های انجام‌شده به‌ویژه در دهه ۱۳۸۰ نشان‌دهنده آن است که برای توسعه محله باید به سرمایه اجتماعی و مشارکت توجه شود؛ همچنین این پژوهش‌ها توجه به مقیاس محله را برای برنامه‌ریزی ضروری می‌دانند. از دیگر پارامترهای مهم در برنامه‌ریزی محله مبنای توجه به پژوهش‌های انجام‌شده توجه به تنوع، دسترسی به خدمات، انتظام‌بخشی نظام کالبدی و فضایی، ظرفیت‌پذیری محله و توجه به اقشار درآمدی و قیمت مسکن متناسب با درآمد افراد است. پژوهش‌های انجام‌شده به برنامه‌ریزی برای بهسازی محلات یا بررسی تأثیر رویکرد محله مبنای اصول و معیارهای انبر انتظام بخشی محلات توجه کرده بودند. این پژوهش‌ها با استفاده از تحلیل ساختاری، میزان و چگونگی اثرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها و روابط آنها را در محلات تاریخی و فرسوده مانند محله فهادان نو مورد مطالعه قرار نداده بودند که در این پژوهش با مطالعه و شناسایی رویکرد محله مبنای، بررسی شاخص‌های به‌دست‌آمده و بررسی شرایط محله تاریخی و فرسوده فهادان نو برای دستیابی به هدف غایی ارائه راهبردهای کلیدی به‌منظور توسعه آینده محله فهادان نو براساس اصول توسعه محله مبنای با استفاده از تحلیل ساختاری و رویکرد آینده‌نگاری به‌وسیله نرم‌افزار MicMac روابط متغیرها و میزان اثرگذاری و تأثیرپذیری هریک بررسی شده است.

مبانی نظری

برزن یا محله به قسمتی از یک روستا یا شهر می‌گویند که نام، محدوده و مشخصات خود را دارد (معین، ۱۳۶۲). مفهوم دیگری با تأکید بر بعد اجتماعی، کنار مفهوم «محله» با تأکید بر بعد فیزیکی و کالبدی آن مطرح می‌شود و آن «اجتماع محلی» است. در ادبیات شهرسازی، معنای اجتماع محلی «گروهی از اجتماعات مردمی دارای هویت، سلیقه‌ها

و علایق و تفکرهای مشترک در مقیاس محله است که شناسایی فرصت‌ها و حمایت‌های دوطرفه‌ای را برای دوستی و همکاری ایجاد می‌کند» (Barton, 2003). توجه به توسعه محله‌ای به اندازه خود برنامه‌ریزی محله‌ای مهم است و محله بدون توسعه و پیشرفت مفهومی ندارد (Townsend, 2005).

• توسعه محله‌ای

توسعه محله‌ای، فرایندی است که براساس این فرایند، سرمایه‌ای را افزایش می‌دهد که اجتماع محلی پتانسیل جمع‌آوری و استفاده از آن را دارد و از این طریق باعث ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محله می‌شود. در روند این فرایند، گونه‌های مختلفی از اجتماع و کشش جمعی به وجود می‌آید تا ناعدالتی‌های موجود را در حیطه توزیع قدرت و منابع اصلاح کند. به این ترتیب، گفته می‌شود، توسعه محله‌ای همه مسئله‌های مربوط به توسعه اقتصادی، مسکن، مشارکت، رفاه، آموزش، امنیت و زیست‌محیطی را شامل می‌شود که همه این موارد رابطه متقابل با یکدیگر دارند (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۵). پس گفته می‌شود، توسعه اجتماعات محله‌ای اساس توسعه محله مناسب است که با تکیه بر هم‌افزایی مجموعه سرمایه‌های کالبدی، طبیعی، انسانی و اجتماعی مسائل و مشکلات را حل می‌کند؛ یعنی توسعه محله مبنای براساس توسعه اجتماعات محلی شکل گرفته و پایداری شهر را بنا می‌نهد. پیتروال نیز توسعه محله مبنای را این‌گونه تعریف می‌کند: «به برنامه‌ریزی برای توسعه شهر در مقیاسی محدودتر و خردتر از قبل، توسعه محله‌ای می‌گویند» (Zukin, 1996)؛ بنابراین تعاریف مختلف توسعه محله‌ای دارای چهار بعد اصلی است که عبارت است از: مشارکت داوطلبانه، اقدام شهروندان، همکاری برای حل کردن مشکلات به شکل توانمندسازی و توجه کردن به نتایج جامع و فراگیر.

• اصلی‌ترین رویکردها در توسعه محله‌ای

در توسعه محله مبنای دو رویکرد اصلی بررسی می‌شود: ۱. سنتی؛ ۲. نو (عملکردی و انسانی). در رویکرد سنتی، توسعه از طریق عوامل مؤثر خارجی اتفاق می‌افتد. این رویکرد به ارزش‌های حرفه‌ای و سلاطین مشترک اعتقاد و ماهیتی خردگرا دارد. این رویکرد، توجه زیادی به محصول نهایی توسعه دارد و فقط بر سلیقه و نیازهای زیبایی‌شناختی طراح یا مشتری تأکید می‌کند؛ به همین دلیل فقط به بعد کالبدی توسعه فکر می‌کند؛ اما در رویکرد انسانی به تمام نیازهای انسانی توجه می‌شود (چرمایف و الکساندر، ۱۳۵۳). رویکرد انسانی نیز به توسعه درونی توجه دارد و در توسعه محیطی پایدار به کیفیت محیطی، مشارکت بهره‌وران، کیفیت زندگی فردی و اجتماعی و همچنین خواسته‌ها و نیازهای ساکنان و ذی‌نفع‌های واقعی توجه می‌کند.

• توسعه پایدار محله‌ای

به توانایی جوامع محلی و کوچک به منظور استفاده از منابع مختلف مثل طبیعی، انسانی و اکولوژیکی، توسعه پایدار محله‌ای می‌گویند. به صورتی که همه جوامع محله‌ای در وضع موجود و آینده از سطح مقبولی از بهداشت و سلامت، امنیت، زندگی مطلوب، تعادل میان قابلیت‌های محیط‌زیست و اقدامات انسانی و همچنین اقتصادی فعال و پویا بهره‌مند شوند (Kline, 1995).

بر اساس تعریف فوق، پایداری محلات و توسعه محله‌ای سعی در آن دارد تا با دست‌یافتن به اهداف توسعه پایدار در سطح اجتماعات محله‌ای، نتایج توسعه پایدار را به صورت قابل‌سنجش تبدیل کند. نکته شایان ذکر این است که دست‌نیافتن به اهداف توسعه پایدار موجب این شده است که امروزه مقیاس آن به مقیاس محلات تغییر یابد. به صورتی که مقیاس محلات برای دستیابی به توسعه پایدار به عنوان مقیاس مناسب و بهینه معرفی شده است. معیارهایی که برخی از متخصصان، برای دستیابی به پایداری محلات برشمرده‌اند، به صورت زیر است:

- _ به‌کارگیری روش‌های پایداری در منابع محله‌ای به صورت بومی
- _ ارتقای گردشگری پایدار به صورت طبیعی و تاریخی و فرهنگی
- _ ارتقای کارایی سیستم‌های تولید مسکن و حمل‌ونقل
- _ گسترش استفاده از تکنولوژی اطلاعات
- _ طراحی کردن بر مبنای استفاده بهینه از توسعه مردم‌گرا برای شهرها و مسکن‌ها (shea, 1994).

• برنامه‌ریزی شهری و توسعه محله‌ای

در گذر از مفهوم سنتی برنامه‌ریزی شهری به مفاهیم نوین آن، مفاهیم جدیدی ایجاد شده است که تبار آنها از علمی مثل جامعه‌شناسی و روان‌شناسی و همین موضوع باعث شده است که برنامه‌ریزی شهری ماهیت داشته باشد. امروزه شهرسازان نه تنها باید برای پاسخ به نیازها و خواسته‌های کالبدی_کارکردی شهروندان تلاش کنند، باید به انواع نیازهای اجتماعی، اقتصادی و روانی - محیطی شهروندان مانند شادمانی، رضایت، مسکن مطلوب و کیفیت زندگی نیز پاسخ بدهند (موسوی، ۱۳۸۵). در مقیاس شهر توجه کردن به این نیازها امری بسیار دشوار و تا حدودی غیرممکن است؛ بنابراین باید در مقیاس کوچک‌تر مانند محلات به این نیازها توجه شود. این رویکرد، برای اعمال مفاهیم جدید برنامه‌ریزی شهری، محله‌های شهری را بهترین مقیاس می‌داند (موسوی، ۱۳۸۵). به این ترتیب، توجه به محله‌ها و جوامع خرد شهری پس از مدت‌ها بار دیگر در دستور کار شهرسازان قرار گرفته است (مدنی‌پور، ۱۳۸۳).

• دیدگاه‌های ناظر بر محله‌محوری

البرلی خصلت‌هایی از این قبیل را درباره ویژگی‌های رویکرد محله‌محوری در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری عنوان می‌کند: (به نقل از حاجی پور، ۱۳۸۵)

- این دیدگاه وضع موجود را نقد می‌کند (به صورتی که مشخصاتی مانند نخبه‌گرایی، تمرکزگرایی و مقاومت در مقابل تغییرات دارد)
- ترکیب آگاهی و عمل یکی از ملزومات این رویکرد است
- در زمان واقعی در ارتباط با واقعیت‌های زندگی روزمره رخ می‌دهد و به صورت پیوسته و مداوم است
- در تصمیم‌گیری‌ها به اصل نبود تمرکز توجه می‌کند

- دستیابی به عدالت اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی اهداف آن است
- بهبود کیفیت زندگی و تسهیل توسعه انسانی را مدنظر دارد
- کاردناس و همکاران (۲۰۰۵) در پژوهشی اشاره به اصولی اساسی برای تحقق توسعه مشارکتی می‌کنند که درباره مدیریت کردن توسعه مشارکتی محله‌محور در فیلیپین انجام داده‌اند و در ادامه، ذکر می‌شوند:
- بسیج نیروهای محله و ظرفیت‌سازی: سرمایه اجتماعی و منابع انسانی از بااهمیت‌ترین منابع موجود در محله‌هاست. برای اینکه مردم در فرایند شناسایی موقعیت‌ها و فرصت‌ها، تصمیم‌سازی و تعیین راهبردها حضور داشته باشند، ایجاد ظرفیت و به‌کارگیری فنون مشارکت لازم است.
- برنامه‌ریزی مشارکتی: بسیاری معتقدند که برای شناخت دقیق‌تر و بهتر و ایجاد راهکارهای مناسب‌تر، حضور گروه‌های مختلف افراد ذی‌نفع در فرایند طراحی و اجرای برنامه‌ها اهمیت زیادی دارد.
- عملیاتی کردن مشارکت: یکی از مواردی که باعث تحقق طرح‌ها می‌شود، مشارکت همه ساکنان، نهادها و گروه‌های محله در فرایند تأمین منابع، اجرای طرح‌ها و تدوین و تصویب طرح‌های خرد و جدید است.
- ارزیابی و نظارت مشارکتی: برای اینکه طرح‌های مذکور بهتر اجرا شود، باید از نهادهای موجود بهره‌گرفت و فرصت‌های جدید و سازوکارهایی به‌منظور نظارت ساکنان محل بر نحوه تحقق طرح‌ها ایجاد کرد.
- تسهیل کردن تعاملات درون محله: کمک به روابط و تعامل ساکنان و اقشار مختلف محله به‌منظور تبادل تجارب و اطلاعات برای شناسایی بهتر فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی توسعه محله لازم است.
- برنامه‌ریزی و مدیریت غیرمتمرکز به‌صورت پایین به بالا: اهمیت و فواید این نوع برنامه‌ریزی با مداخله و مشارکت ساکنان محلی در توسعه و اداره محیط زندگی‌شان، توجیه‌پذیر است.
- رویکرد دارایی مبنا در برابر رویکرد نیاز مبنا، به‌عنوان تفکری پویا بهره‌گیری از منابع وضع موجود محله که بر پایه آن، توسعه یافتن محله تنها وقتی صورت می‌گیرد که ساکنان محلی با اراده خود در عرصه حضور یابند و از منابع موجود محلی برای توسعه محله بهره ببرند.
- با توجه به دیدگاه سرمایه اجتماعی، یکی از اصلی‌ترین و مهم‌ترین دارایی‌های هر محله، سرمایه اجتماعی موجود در آن محله است؛ یعنی پدیده‌ای که با ایجاد روابط دوسویه، پیوندهای اجتماعی و براساس اعتماد و همکاری متقابل طبق هنجارها و ارزش‌های آن محله به وجود می‌آید و پیش‌نیاز توسعه محله است. در مقابل، رویکرد دارایی مبنا قصد دارد، از محله بهره‌برداری کند.
- تأثیر مشارکت در محله در قالب سه رویکرد اصلی درباره مشارکت تبیین می‌شود که دریکس‌ل طرح کرده است.

۱. منافع ساکنان محلی باید در وهله اول و قبل از همه موارد در توسعه مدنظر قرار گیرد؛

۲. ساکنان محلی اطلاعات دقیق درباره محله و مسائل مرتبط با آن دارند؛

۳. در روند تصمیم‌گیری کسانی که بیشترین تأثیرات را از تصمیم‌های اخذ شده می‌پذیرند، سهم بیشتری برای مشارکت دارند.

نگرش دارایی مبنا به دلیل گسترش یافتن نارضایتی مردم از دخالت مستقیم دولت، روند تمرکززدایی، محدودیت‌های ناشی از اتکا به بودجه دولتی و اتکای فزاینده به جوامع خودیاری رواج یافته است. در واقع، چیزی که باعث شده است، توجه به دارایی‌ها و منابع به جای توجه به نیازها، مسائل و مشکلات، در روند مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه برای محله‌ها معطوف شود، موارد زیر است:

▪ محله را به‌عنوان فهرستی طولانی از مشکلات متنوع و نیازها در نظر بگیرند که باعث می‌شود، راه‌حل‌های بیان شده دچار نبود انسجام شوند.

▪ اگر منابع براساس نیازها اختصاص داده شوند، باعث می‌شود، منابع به‌جای اینکه در اختیار ساکنان محله قرار گیرند، در اختیار ارائه‌دهندگان خدمات قرار داده شوند. این موضوع همیشه عادلانه، مفید و مؤثر برای محله نخواهد بود.

▪ اگر برای اختصاص دادن منابع به محله‌ها مبنا میزان مشکلات و نیازهای محله باشد، مسئولان محله‌ها و نمایندگان سعی می‌کنند، مسائل و مشکلات محله خود را بیشتر و بزرگ‌تر بیان کنند و این نکته‌ای منفی در روش راهبردی و عاملی مخرب برای هویت محله‌هاست.

در رویکرد نیاز مبنا تنها متخصصان در بیرون از محله‌ها توانایی کمک و برطرف کردن مسائل و مشکلات محله را دارند. به بیان دیگر، در این رویکرد از توان بالقوه مشارکت و ارتباط تنگاتنگ ساکنان محله برای حل مشکلات غفلت می‌شود.

رویکرد نیاز مبنا موجب می‌شود تا زندگی تداوم داشته باشد و محله‌ها از نابودی نجات یابند؛ ولی باعث تغییرات اساسی برای پیشرفت و توسعه محله‌ها نمی‌شود. در دیدگاه پاناما منافع عملکرد و نقش سرمایه اجتماعی در فرایند توسعه محله تشریح داده می‌شود. سرمایه اجتماعی باعث می‌شود تا مشکلات محله آسان‌تر حل شوند. همکاری مردم باهم در مقایسه با زمانی که هر فرد کار خودش را انجام دهد، راحت‌تر و مفیدتر است.

سرمایه اجتماعی باعث حرکت رو به رشد برای محله می‌شود و مسیر این حرکت را هموار می‌کند. اعتماد مردم به یکدیگر و تعامل‌های مکرر با دیگر شهروندان، عملکردهای روزمره و مراودات اجتماعی را کم‌هزینه‌تر خواهند کرد.

آگاهی شهروندان از طریق سرمایه اجتماعی به‌وسیله راه‌های متعددی گسترش می‌یابد که موجب متصل کردن سرنوشت آن‌ها به هم می‌شود. وقتی ارتباطات میان مردم کم شود، صحیح بودن دیدگاه‌های خود را به‌صورت مصاحبت‌های دوستانه یا رایزنی‌های رسمی امتحان کنند. اگر چنین فرصتی نباشد، مردم بین انگیزه‌های فردی سردرگم خواهند شد.

جامعه محلی دارای کیفیت سرمایه اجتماعی به‌صورت زمینه‌ای است تا اطلاعات مفید جریان یابد؛ یعنی اطلاعاتی که افراد را به‌آسانی به هدف‌هایشان می‌رساند (به نقل از نادری بوانلو، ۱۳۸۹).

• تعریف آینده‌نگاری

به فرایندی از تلاش منظم برای نگرستن به آینده بلندمدت که هدف آن شناختن حیطه‌های پژوهش راهبردی و

کشف فناوری‌های فراگیر در زمینه‌های مختلفی مثل علم، فناوری، جامعه و اقتصاد که به احتمال زیاد دارای منافع اقتصادی و اجتماعی زیادی است، آینده‌نگاری می‌گویند (Martin, 1995).

اروین و مارتین در کتاب معروفشان با عنوان انتخاب برندگان بیان می‌کنند که آینده‌نگری فقط به آینده توجه ندارد، بلکه تصمیمات ابتدایی مرتبط با آینده را هم شامل می‌شود. به عبارت دیگر، آینده‌نگری فقط برای این نیست که برندگان انتخاب شوند، بلکه به‌طور راهبردی برای انتخاب بازندگان نیز به کار می‌رود (Irvin & Martin, 1984).

• روش شناسی آینده‌نگاری

مهم‌ترین دلیل اینکه روش‌های آینده‌نگاری به کار برده می‌شود، این است که مشخص شود، چه چیزهایی لازم است تا صحیح‌ترین تصمیم گرفته شود. در حال حاضر این اطلاعات موجود نیست. با استفاده از این اطلاعات فرضیه‌هایی مشخص می‌شود تا امتحان شود و اگر لازم باشد، تغییر کند.

روش‌های آینده‌نگاری براساس هدفی که از آنها استفاده می‌شود، به دو گروه تقسیم می‌شوند:

۱. روش‌های ارزشی که براساس هنجارها و ارزش‌هاست. به این ترتیب، در این نوع پیش‌بینی این سؤال طرح می‌شود که آینده مدنظر چیست یا اینکه مطلوب ما چه چیزی است؟ این روش‌ها اغلب به‌صورت مأموریت‌گرا هستند و با ارزیابی تمایلات آینده، نیازها و مقاصد آغاز می‌شوند و به زمان حال برمی‌گردند.

۲. روش‌های اکتشافی: در این روش اینکه چه چیزی ممکن است اتفاق بیفتد، مشخص می‌شود، بدون اینکه چیزی که موردعلاقه ماست، در نظر گرفته شود.

تفاوت اصلی این دو روش، این است که در روش‌های اکتشافی آینده براساس گذشته و حال ساخته می‌شود؛ ولی در روش‌های ارزشی، با تبیین آینده مطلوب و ممکن، برای زمان حال برنامه‌ریزی می‌شود.

• پیشران (driver forces)

در متون آینده‌اندیشی، پیشران‌ها به نیروهای اصلی شکل‌دهنده آینده جهان اشاره دارند. روشن است که پیشران‌ها بر حوزه‌های مختلف به‌صورت غیرمستقیم تأثیر می‌گذارند. به دیگر عبارت، مؤلفه‌ها و عوامل کلیدی از چند روند تشکیل شده‌اند که موجب تغییر در حوزه موردبررسی هستند (پایگاه اینترنتی مرکز مطالعات آینده‌پژوهی).

روش پژوهش:

روش این پژوهش از نظر ماهیت، براساس علم آینده‌نگاری، تحلیلی و اکتشافی و طبق هدف، کاربردی است. اطلاعات به‌صورت اسنادی و کتابخانه‌ای، داده‌های کیفی با بررسی اسناد، پرسشنامه باز و از طریق مصاحبه گردآوری و داده‌های کمی از طریق وزن‌دادن به پرسشنامه‌های دلفی و به‌صورت عددی تهیه شدند. به صورتی که ابتدا در ابعاد مختلف شاخص‌ها و مؤلفه‌ها مرتبط با موضوع جمع‌آوری شد. سپس امتیازهایی به نخبگان اجرایی و دانشگاهی داده شد که در حیطه توسعه محله‌های شهری و رویکرد محله مبنا تخصص داشتند تا براساس تخصص خود عواملی را

شناسایی کنند که بیشتر از بقیه اثرگذار هستند. این اعضا از طریق نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند، ۲۰ نفر از افراد واجد شرایط و فعال در استانداری و بخش‌داری و استادان دانشگاه انتخاب شدند. در مرحله بعد، پس از شناسایی عوامل، از اعضای پانل خواسته شد، در قالب ماتریس اثرات متقاطع بین عوامل بر مبنای میزان اثرگذاری و اثرپذیری آنها با اعداد صفر تا سه امتیاز دهند. عدد صفر نشان‌دهنده تأثیر نداشتن، عدد یک تأثیر ضعیف، عدد دو تأثیر متوسط، عدد سه تأثیر زیاد و حرف (p) وجود رابطه بالقوه بین متغیرهاست. در نهایت، امتیازهای اعضای پانل در ماتریس متقاطع وارد و در چارچوب نرم‌افزار آینده‌نگاری میک مک میزان اثرگذاری و اثرپذیری هر کدام از عوامل نماگرهای آن سنجیده شد. طراحی نرم‌افزار میک مک به منظور آسان کردن انجام تحلیل ساختاری و محاسبات پیچیده ماتریس تحلیل اثرات متقاطع است. سنجش میزان ارتباط ما بین هر یک از متغیرها به وسیله اعداد بین صفر تا سه است. عدد صفر نشان‌دهنده تأثیر نداشتن، عدد یک تأثیر ضعیف، عدد دو تأثیر متوسط، عدد سه تأثیر زیاد است و وجود رابطه بالقوه بین متغیرها را با حرف (p) نشان می‌دهند. به این ترتیب، اگر تعداد متغیرها k باشد، یک ماتریس $k \times k$ از روابط بین این متغیرها حاصل می‌شود. ماتریس ایجادشده با نمودار متناظر آن نشان داده می‌شود که در نمودار اثرگذاری هر متغیر بر دیگری با پیکان است و میزان اثرگذاری را به صورت عددی نمایش می‌دهد که در بالای پیکان نوشته می‌شود. در نهایت، این نرم‌افزار براساس مکان متغیرها، عامل‌های اصلی را استخراج و رتبه‌بندی می‌کند. در خروجی نهایی این مدل، روابط میان هر یک از متغیرها را نمایش می‌دهد و بر این اساس نرم‌افزار میک مک قابلیت این را دارد تا این روابط را به صورت نمودارها و اشکال ویژه تبدیل کند و نمایش دهد که با آن، ساختار و روابط سیستم به اسامی تحلیل می‌شود. به طور کلی نمودارها و ماتریس‌های خروجی از نرم‌افزار میک مک به دو دسته ماتریس اثرات مستقیم هر کدام از متغیرها (MDI) و نمودارهای مربوطه و دیگری ماتریس اثرات غیرمستقیم میان متغیرها (MII) و نمودارهای مربوط با آن است.

در جدول زیر با توجه به شاخص‌های استخراج‌شده از مبانی نظری به ارائه راهبرد برای توسعه محله تاریخی و فرسوده فهادان نو توجه شده است.

جدول (۲) راهبردهای منتخب از شاخص‌های مورد بررسی در مبانی نظری

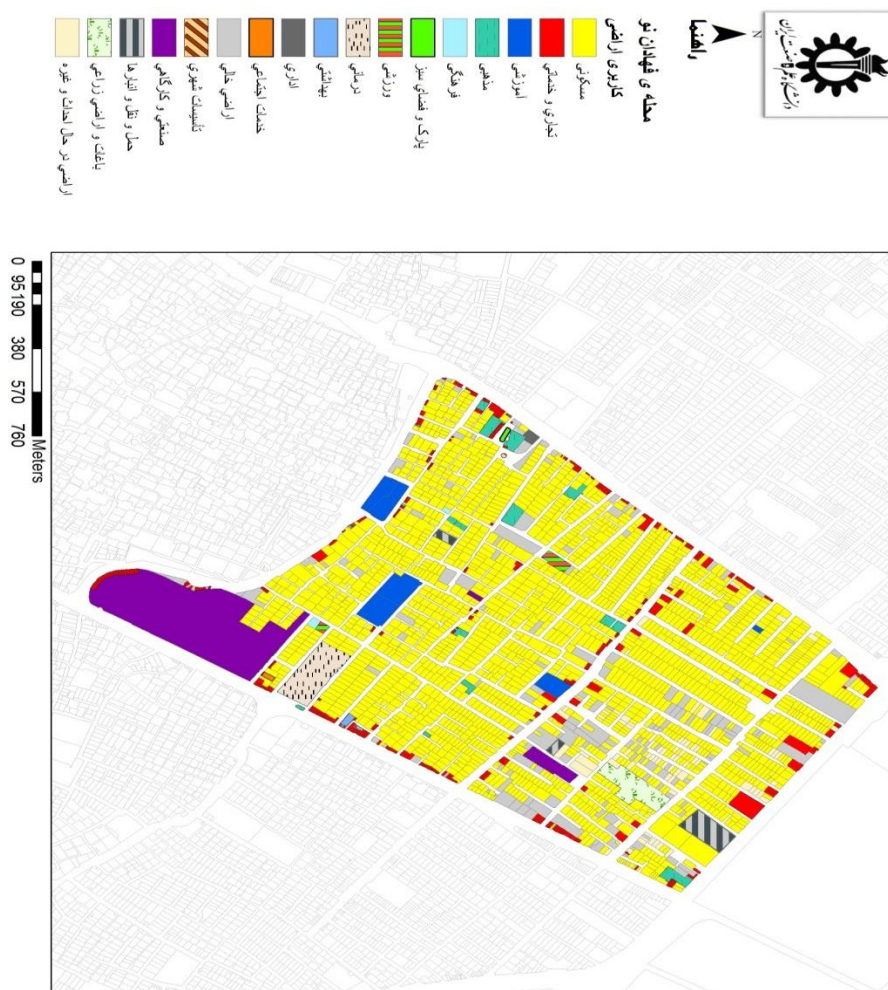
Table (2) Selected strategies from the studied indicators in theoretical foundations

مأخذ	شاخص	راهبردهای اتخاذ شده از شاخص‌ها	ابعاد
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	وجود کارکردهای متنوع کار، سکونت، تفریح و خودکفایی محلات	پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی	کالبدی
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	وجود مرکز محله با کاربری‌های متنوع	ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی	
خاکپور و همکاران (۱۳۸۸).	وجود انتخاب‌های متنوع برای مسکن براساس نوع ساختار جمعیتی	تنوع کاربری‌ها و مسکن	
محمدی و رفیعی (۱۳۹۵)	پویایی و سازگاری کاربری‌ها	توجه به سازگاری کاربری‌ها	
احقر و همکاران (۱۳۹۸)	اقدامات بهره‌وری از انرژی و استفاده محلی از انرژی	استفاده مجدد از منابع و ظرفیت‌های موجود	
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	متکی به حرکت پیاده و وجود سلسله‌مراتب فضایی	رعایت سلسله‌مراتب عملکردی و هندسی در بازطراحی معابر	
احقر و همکاران (۱۳۹۸)	اقدامات بهره‌وری و استفاده محلی از انرژی	حفاظت از سازمان فضایی کهن و تقویت استخوان‌بندی فضایی محله	
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	حس تعلق قوی ساکنین به محله خود	تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان	اجتماعی
خاکپور و همکاران (۱۳۸۸)	امنیت	از میان بردن بسترهای وقوع جرم و بزهکاری	
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	همپاری و حس مسئولیت ساکنان	ایجاد و تقویت نهادهای مردمی برای مدیریت محله	
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	پاسخ‌گویی محله‌ها به انواع نیازهای فرهنگی و اجتماعی و تفکیک‌نشدن گروه‌های اجتماعی و طبقه‌بندی هر یک از محله‌ها بر پایه همبستگی‌های، نژادی قومی، مذهبی، صنفی	توجه به تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی در محله	
محمدی و رفیعی (۱۳۹۵)	اقدامات برای اشتغال ساکنان و کاهش بیکاری	پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله	اقتصادی
احقر و همکاران (۱۳۹۸)	تعداد و طیف وسیعی از مشاغل موجود محلی	مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله	
احقر و همکاران (۱۳۹۸)	کیفیت و دسترسی به فضای باز و سبز	افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک	زیست محیطی
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	وجود بافت ارگانیک، تنوع در دانه‌بندی و وجود تباين‌های فضایی	توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد	
زمانی و شمس (۱۳۹۳)	متکی به حرکت پیاده و وجود سلسله‌مراتب فضایی	احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها	

مورد پژوهی:

محلۀ فهادان نو در شمال شرقی شهر یزد و مجاورت محلات تاریخی فهادان و کوشک نو قرار دارد و از سمت جنوب، محلات جنت‌آباد و رحیم‌آباد از سمت غرب و شمال محدود به پارک بزرگ شهداست. «فهادان نو» نام عرفی این محله در نام‌گذاری محلات است. منطقه مورد مطالعه منطبق بر تقسیم ۲_۱_۸ به استناد محله‌بندی در طرح تفصیلی یزد مصوب ۱۳۹۶ است.

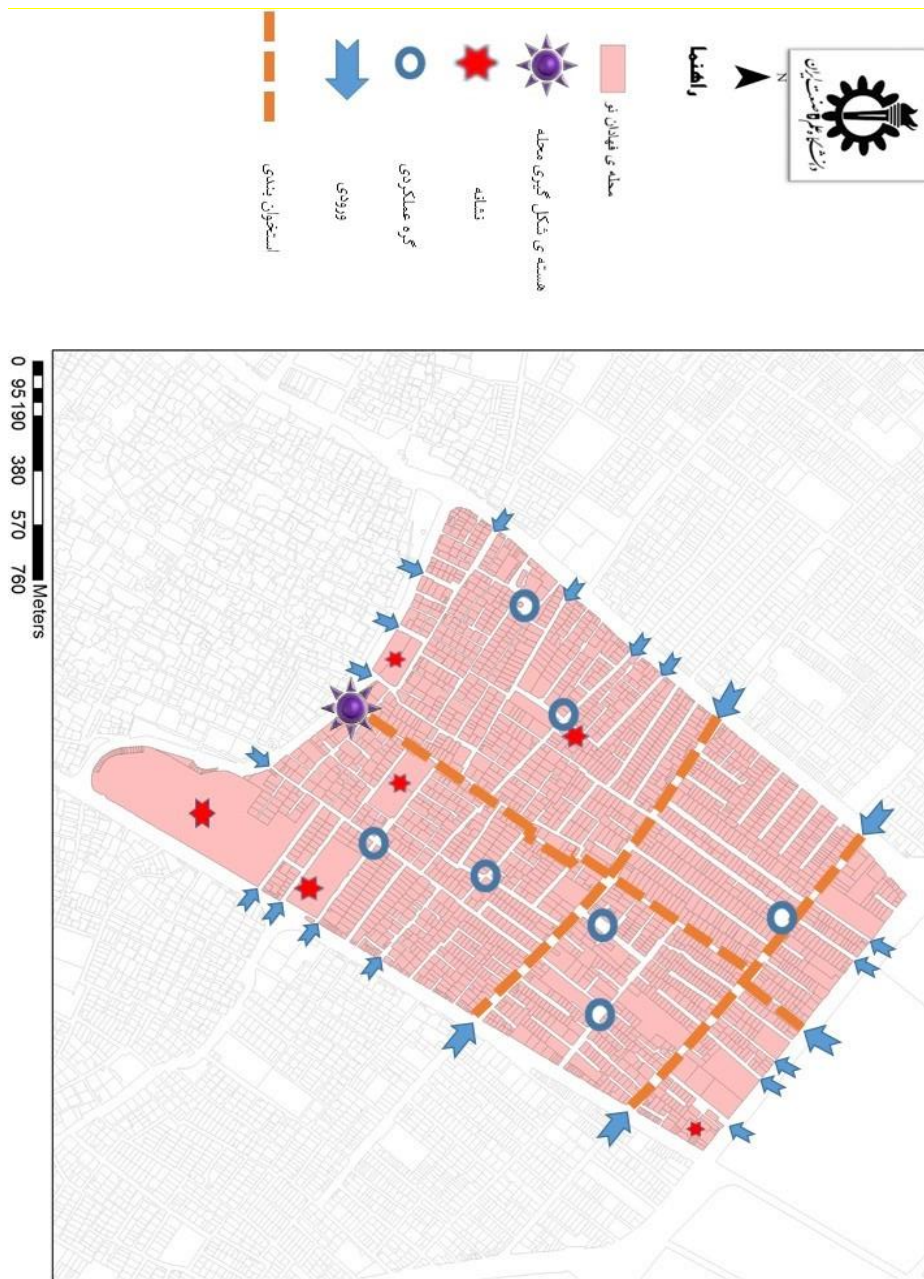
این تقسیم خود شامل دو محلۀ یعقوبی در شمال و محلۀ گل سرخ در جنوب است. محلۀ سید گل سرخ از جنوب به کوشک نو و از غرب به جنت‌آباد محدود می‌شود. آن در اواخر قرن دهم هجری قمری احداث و به دلیل واقع‌بودن مزار سید گل سرخ به احتمال به این نام مشهور شده است. بقعه، حسینیه و بازارچه سید گل سرخ از جمله عناصر تاریخی محله به شمار می‌آیند. درواقع، فهادان نو از دو بخش تاریخی - فرسوده در محدوده گل سرخ و جنوب و قسمت جدید در شمال محدوده تشکیل می‌شود.

شکل (۱) کاربری اراضی محلۀ فهادان نو

Figure (1) Land use in the Fahadan NO neighborhood

مآخذ: نگارندگان با استفاده از پایگاه داده‌های طرح تفصیلی یزد سال ۱۳۹۶

شکل (۲) سازمان فضایی محله فهادان نو

Figure (2) Fahadan NO Neighborhood Space Organization

مآخذ: نگارندگان با استفاده از پایگاه داده‌های طرح تفصیلی یزد سال ۱۳۹۶

آینده‌نگاری

۱۶ عامل (منتخب از عوامل استخراج شده از مبانی نظری و پیشینه پژوهش با توجه به شرایط محله فهادان نو) به‌عنوان راهبرد برای آینده توسعه محله تاریخی و فرسوده در محدوده مورد مطالعه، شهر یزد، شناسایی و با نرم‌افزار میک مک تحلیل شدند. ابعاد ماتریس ۱۶*۱۶ است. نتایج نشان‌دهنده تعداد تکرار سه بار و درجه پرشدگی ۹۳/۷۵

درصد است که بیانگر اثرگذاری زیاد عوامل انتخاب شده بر یکدیگر است. در این ماتریس ۲۴۰ رابطه قابل‌ارزیابی وجود دارد که ۱۶ رابطه عددشان صفر بوده که حاکی از نبود اثرگذاری و اثرپذیری عوامل روی یکدیگر است. ۱۱۸ رابطه، با عدد یک مشخص شده‌اند که نشان‌دهنده تأثیر کم این عوامل نسبت به هم است. ۷۲ رابطه، عددشان دو بوده که نشان‌دهنده تأثیر متوسط عوامل بر یکدیگر است. ۵۰ رابطه نیز عددشان سه بوده است که حاکی از روابط عوامل کلیدی زیاد بوده است و دارای اثرگذاری و اثرپذیری زیادی هستند.

جدول (۳) تحلیل اولیه داده‌های ماتریس و تأثیرات متقابل

Table (3) Preliminary analysis of matrix data and interactions

مقدار	شاخص	مقدار	شاخص
۷۲	تعداد دو	۱۶	اندازه ماتریس
۵۰	تعداد سه	۳	تعداد تکرار
۲۴۰	مجموع	۱۶	تعداد صفر
٪۹۳٫۷۵	درجه‌ی پرشدگی	۱۱۸	تعداد یک

مآخذ: محاسبات نگارندگان

ماتریس این پژوهش براساس شاخص‌های آماری سه بار چرخش داشته و مطلوبیت و بهینه‌شدگی آن ۱۰۰ درصد است که نشان‌دهنده روایی زیاد داده‌های واردشده است.

جدول (۴) درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

Table (4) Degree of utility and matrix optimization

چرخش	اثرگذاری (درصد)	اثرپذیری (درصد)
۱	۹۴	۸۷
۲	۱۰۰	۱۰۷
۳	۱۰۰	۱۰۰

مآخذ: محاسبات نگارندگان

ارزیابی اثرگذاری و اثرپذیری مستقیم و غیرمستقیم متغیرها:

در این بخش برای تحلیل اثرات متغیرها، هریک از روابط متغیرها با نرم‌افزار میک مک سنجیده شده و با توجه به جدول (۴) میزان و درجه اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها روی یکدیگر به دست آمده است. در ماتریس متقاطع مجموع اعداد سطرهای هر متغیر نشان‌دهنده میزان اثرگذاری و جمع ستونی اعداد هر متغیر نیز حاکی از میزان اثرپذیری آن متغیر نسبت به دیگر متغیرهاست.

جدول (۵) تحلیل روابط متقابل عوامل

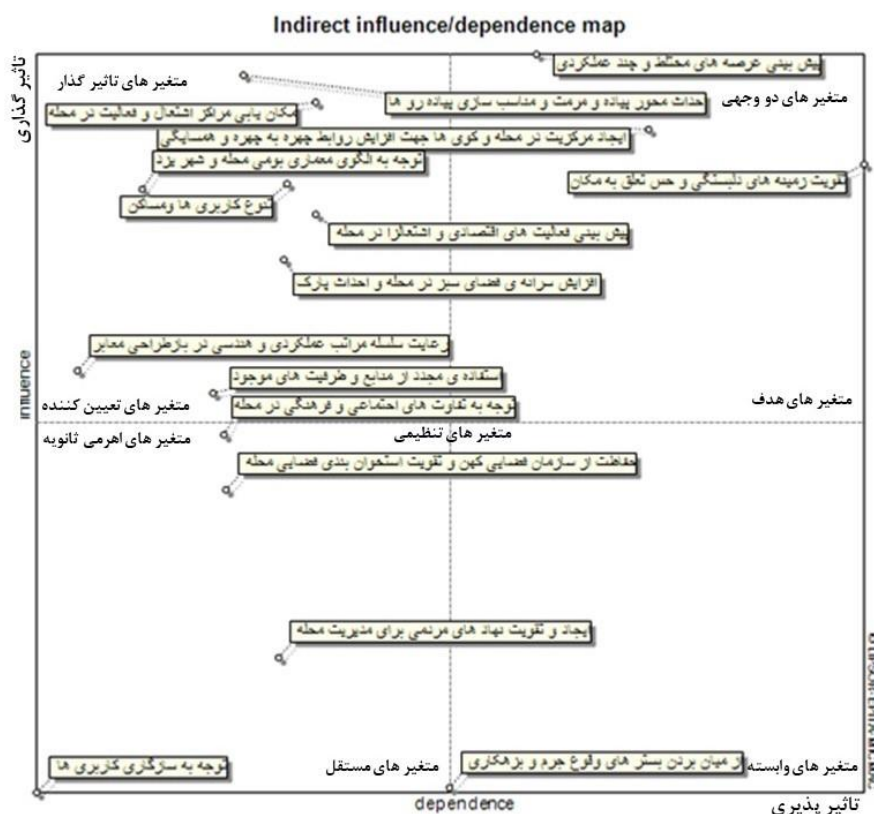
Table (5) Analysis of interrelationships of factors

رتبه	نام متغیرهای تأثیرپذیر	جمع اعداد ستون‌ها	نام متغیرهای تأثیرگذار	جمع اعداد سطرها
۱	پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی	۳۰	تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان	۴۲
۲	احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها	۳۰	ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی	۳۵
۳	ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی	۲۹	پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی	۳۲
۴	مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله	۲۹	از میان بردن بسترهای وقوع جرم و بزهکاری	۳۰
۵	تنوع کاربری‌ها و مساکن	۲۸	مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله	۲۵
۶	تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان	۲۸	تنوع کاربری‌ها و مساکن	۲۵
۷	توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد	۲۸	پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله	۲۵
۸	پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله	۲۷	توجه به تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی در محله	۲۴
۹	افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک	۲۷	حفاظت از سازمان فضایی کهن و تقویت استخوان‌بندی فضایی محله	۲۴
۱۰	استفاده مجدد از منابع و ظرفیت‌های موجود	۲۵	احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها	۲۳
۱۱	رعایت سلسله‌مراتب عملکردی و هندسی در بازطراحی معابر	۲۵	افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک	۲۳
۱۲	توجه به تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی در محله	۲۴	استفاده مجدد از منابع و ظرفیت‌های موجود	۲۳
۱۳	حفاظت از سازمان فضایی کهن و تقویت استخوان‌بندی فضایی محله	۲۳	ایجاد و تقویت نهاده‌ای مردمی برای مدیریت محله	۲۳
۱۴	ایجاد و تقویت نهاده‌ای مردمی برای مدیریت محله	۲۱	توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد	۲۱
۱۵	از میان بردن بسترهای وقوع جرم و بزهکاری	۱۹	رعایت سلسله‌مراتب عملکردی و هندسی در بازطراحی معابر	۱۹
۱۶	توجه به سازگاری کاربری‌ها	۱۹	توجه به سازگاری کاربری‌ها	۱۸

مأخذ: محاسبات نگارندگان

ارزیابی پلان اثرگذاری و اثرپذیری متغیرها

نحوه توزیع و پراکنش هریک از متغیرها در صفحه پراکنندگی میزان پایداری یا ناپایداری سیستم را مشخص می‌کند. در روش تحلیل اثرات متقابل / ساختاری با استفاده از نرم‌افزار میک مک به‌طور کلی دو نوع پراکنش نشان داده می‌شود که به نام دستگاه‌های پایدار و دستگاه‌های ناپایدار معروف است. در این سیستم متغیرها تا حدودی به‌صورت L مانند در نواحی مختلف نمودار پراکنده هستند و بیشتر نشان‌دهنده متغیرهای اثرگذار هستند. آنچه از وضعیت صفحه پراکنندگی متغیرهای مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله تاریخی و فرسوده فهادان نو در شهر یزد فهمیده می‌شود، وضعیت به‌نسبت پایدار سیستم است. بیشتر متغیرها در ناحیه دوم صفحه مختصات پراکنده شده‌اند. به‌جز چند مورد که نشان‌دهنده آن است که اثرگذاری زیادی در سیستم ندارند، بقیه متغیرها وضعیت به‌نسبت مشابهی نسبت به یکدیگر دارند.

شکل (۳) پراکنش متغیرها در پلان تأثیرگذاری و تأثیر پذیری

Figure (3) Distribution of variables in the impact plan and tireability

بنا بر آنچه گفته شد، وضعیت هرکدام از عامل‌ها با توجه به جایگاهشان در شکل (۳) تشخیص داده می‌شود. به این ترتیب:

قسمت اول، نمودار متغیرهای اثرگذار است: نقشه پراکنش عوامل نشان‌دهنده آن است که هشت متغیر احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها، مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله، ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی، توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد، تنوع

کاربری‌ها و مساکن، پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله، افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک، رعایت سلسله‌مراتب عملکردی و هندسی در بازطراحی معابر و استفاده مجدد از منابع و ظرفیت‌های موجود اثرگذارترین متغیرها در آینده توسعه محله فهادان نو با توجه به اصول توسعه محله مینا هستند. این متغیرها کمترین میزان اثرپذیری و بیشترین میزان اثرگذاری را دارند و چون بحرانی‌ترین عوامل هستند، وضعیت سیستم و تغییرات آن وابسته به این متغیرهاست. متغیرهای شناسایی شده به‌عنوان ورودی سیستم محسوب می‌شوند و قابل‌کنترل با سیستم نیستند؛ زیرا بیرون از سیستم قرار دارند و به شکل شاخص‌های باثبات عمل می‌کنند.

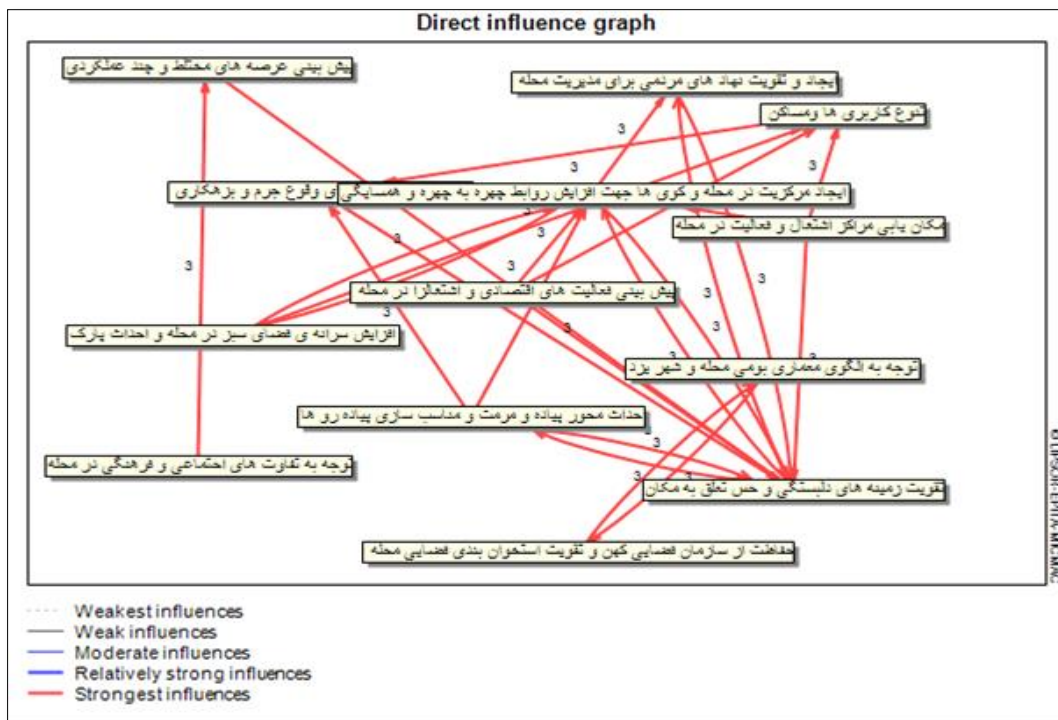
قسمت دوم نمودار، متغیرهای دوجهبی است: این متغیرها، هم‌زمان اثرگذار و اثرپذیر هستند. این متغیرها در جهت شمال شرقی نمودار قرار گرفته‌اند و هرگونه تغییر و تحول این متغیرها پایداری سیستم را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. این متغیرها به دو دسته تقسیم می‌شوند:

متغیرهای ریسک: متغیرهای پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی و ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی به‌عنوان متغیرهای ریسک سیستم هستند. به‌طوری‌که توانایی بسیار زیادی برای تبدیل شدن به بازیگران کلیدی سیستم دارند؛ زیرا ماهیت این متغیرها ناپایدار است و به همین علت، پتانسیل تبدیل شدن به نقطه انفعال سیستم را دارند.

متغیرهای هدف: متغیر تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان نیز به‌عنوان متغیرهای هدف در سیستم مشخص می‌شود. این متغیر بیش از آنکه تأثیر بگذارد، تأثیر می‌پذیرد و آن با قطعیت زیادی، به‌عنوان نتیجه تکامل این سیستم شناسایی می‌شود. با تغییر در این متغیر، تغییرات و تکامل این سیستم در جهتی به دست می‌آید که پیش‌بینی می‌شود؛ بنابراین این متغیر بعد از آنکه نشان‌دهنده نتیجه از پیش تعیین‌شده‌ای است، حاکی از اهداف ممکن در سیستم است.

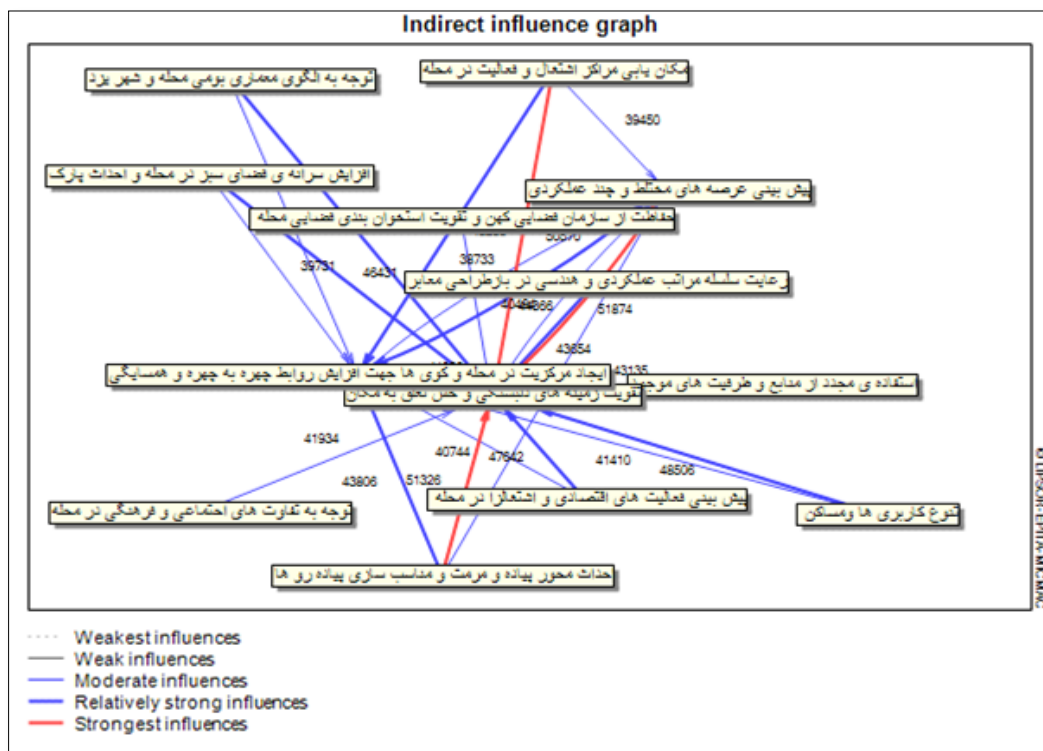
قسمت سوم، متغیرهای مستقل است: دو متغیر توجه به سازگاری کاربری‌ها و ایجاد و تقویت نهادهای مردمی برای مدیریت محله تحت عنوان متغیرهای مستقل و مستثنای سیستم شناسایی شدند. این بدان معناست که این متغیرها از متغیرهای دیگر سیستم تأثیر زیادی نپذیرفته‌اند و نیز تأثیر کمی بر آن‌ها داشته یا تأثیر ندارند. آن‌ها ارتباط کمی با سیستم دارند؛ زیرا متغیر اصلی را متوقف نمی‌کنند و باعث تکامل و پیشرفت یک متغیر در سیستم نمی‌شوند. قسمت چهارم، متغیرهای اثرپذیر است: از میان بردن بسترهای وقوع جرم و بزهکاری با اثرگذاری کم و تأثیرپذیری خیلی زیاد، متغیرهای وابسته هستند که به تکامل متغیرهای اثرگذار و دوجهبی بسیار حساس‌اند. این دو متغیر خروجی سیستم هستند.

شکل (۴) نشان‌دهنده نمایش گرافیکی از متغیرهای موردبررسی است. تأثیرات مستقیم عوامل بر سایر عوامل سیستم در این نمودار مشخص شده است. چگونگی اثرگذاری عوامل به‌صورت ضعیف‌ترین تأثیر، ضعیف، میانه، قوی و قوی‌ترین دیده می‌شود. در شکل (۵) تأثیرات غیرمستقیم عوامل بر دیگر عوامل سیستم مشخص شده است. چگونگی اثرگذاری عوامل به‌صورت ضعیف‌ترین تأثیرات، ضعیف، میانه، قوی و قوی‌ترین دیده می‌شود.

شکل (۴) روابط مستقیم میان هریک از متغیرها (از خیلی ضعیف تا خیلی قوی)

Figure (4) Direct relationships between each of the variables (from very weak to very strong)

شکل (۵) روابط غیرمستقیم میان هریک از متغیرها (از خیلی ضعیف تا خیلی قوی)

Figure (5) Indirect relationships between each of the variables (from very weak to very strong)

انتخاب نهایی عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو براساس اصول رویکرد محله مبنا:

از میان ۱۶ عامل بررسی شده در این پژوهش، ۹ عامل به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر آینده توسعه محله فهادان نو براساس اصول رویکرد محله مبنا انتخاب شده است. از بین این ۹ عامل، پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی، ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی و تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان در ناحیه ریسک (جهت شمال شرقی) قرار دارد و عواملی مثل احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها، مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله، توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد، تنوع کاربری‌ها و مسکن، پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله و افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک در محدوده یک که اثرگذاری زیاد و کمترین تأثیرپذیری را دارند، به عنوان مؤثرترین و کلیدی‌ترین عوامل انتخاب شده‌اند (جدول ۶).

جدول (۶) عوامل کلیدی اثرگذار بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو براساس اصول شهرسازی ایرانی اسلامی و رویکرد TND

Table (6) Key Factors Affecting the Future Development Status of New Fahadan Neighborhood Based on the Principles of Iranian-Islamic Urban Planning and the TND Approach

ردیف	متغیر
۱	پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی
۲	ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی
۳	تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان
۴	احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها
۵	مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله
۶	توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد
۷	تنوع کاربری‌ها و مسکن
۸	پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا در محله
۹	افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک

مآخذ: محاسبات نگارندگان

نتیجه‌گیری:

یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده آن است که ارزش‌ها و اصول رویکرد توسعه محله مبنا برای برنامه‌ریزی به‌منظور توسعه آینده محلات فرسوده و تاریخی مانند فهادان نو، مؤثر و عوامل منتخب در پژوهش از عوامل اثرگذار بر وضعیت آینده توسعه محله‌های فرسوده و تاریخی مانند فهادان نو است. برنامه‌ریزی برای بافت‌های تاریخی و فرسوده محلات سنتی ایران مانند محله فهادان نو باید با توجه به عناصر و فضاهای ارزشمند تاریخی و امکانات جدید و به‌روز جهان باشد. بهره‌گیری از اصول شهرسازی نوین با احترام به

شرایط بومی و اصول پایدار ایران نیز بستر ارائه راهبردها، سیاست‌ها و پیشنهاد‌های طراحی محله‌های این مرزوبوم را فراهم می‌کند. کاربست اصولی مانند اصول رویکرد توسعه محله مینا که امروزه در سطح برنامه‌ریزی و طراحی شهرها در جهان مطرح می‌شود، برای حل مشکلات محله‌های فعلی ایران بسیار ضروری است.

به‌منظور کشف مهم‌ترین عوامل مؤثر و همچنین مقدار و نحوه اثرگذاری عوامل مؤثر در وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول رویکرد توسعه محله فهادان نو، در این پژوهش برای شناسایی عوامل اولیه توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول رویکرد توسعه محله مینا از راهبردهای اولویت‌دار متناسب با شرایط محله فهادان نو، روش تحلیل ساختاری برای بررسی میزان و چگونگی اثرگذاری عوامل و درنهایت، شناسایی عوامل کلیدی در توسعه محله فهادان نو در شهر یزد استفاده شده است که ۱۶ راهبرد اولویت‌دار شناسایی و ماتریسی با ابعاد ۱۶*۱۶ تنظیم شد. تعداد تکرارها سه بار در نظر گرفته و درجه پیرشدگی ماتریس ۹۳/۷۵ درصد بیان شد که نشان‌دهنده تأثیر زیاد متغیرها بر یکدیگر و پراکندگی آنهاست. پراکندگی متغیرهای کلیدی و مؤثر بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مینا نشان‌دهنده وضعیت پایداری سیستم است.

یافته‌های دیگر پژوهش حاکی از آن است که از میان ۱۶ عامل بررسی‌شده در این پژوهش، ۹ عامل به‌عنوان عوامل اصلی و کلیدی اثرگذار بر توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مینا انتخاب شده است. راهبردهایی همچون پیش‌بینی عرصه‌های مختلط و چند عملکردی، ایجاد مرکزیت در محله و کوی‌ها برای افزایش روابط چهره به چهره و همسایگی، تقویت زمینه‌های دل‌بستگی و حس تعلق به مکان در ناحیه ریسک (در جهت شمال شرقی) قرار دارد. عواملی مثل احداث محور پیاده و مرمت و مناسب‌سازی پیاده‌روها، مکان‌یابی مراکز اشتغال و فعالیت در محله، توجه به الگوی معماری بومی محله و شهر یزد، تنوع کاربری‌ها و مساکن، پیش‌بینی فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زا، افزایش سرانه فضای سبز در محله و احداث پارک در ناحیه یک که بیشترین اثرگذاری و پایین‌ترین اثرپذیری را دارد، به‌عنوان مؤثرترین و کلیدی‌ترین راهبردها انتخاب شده‌اند و راهبردهای استفاده مجدد از منابع و ظرفیت‌های موجود، رعایت سلسله‌مراتب عملکردی و هندسی در بازطراحی معابر، توجه به تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی، حفاظت از سازمان فضایی کهن و تقویت استخوان‌بندی فضایی، ایجاد و تقویت نهادهای مردمی برای مدیریت محله، از میان بردن بسترهای وقوع جرم و بزهکاری و توجه به سازگاری کاربری‌ها از جمله راهبردهای با اثرگذاری کم و میزان اثرپذیری زیاد هستند. درواقع، این موارد، نقش راهبردی بر وضعیت آینده توسعه محله فهادان نو در شهر یزد براساس اصول توسعه محله مینا دارند؛ اما شرایط آنها در آینده در گرو تأثیرات متغیرهای دیگر است.

با توجه به یافته‌های پژوهش راهبردهای اثرگذار در وضعیت آینده محله فهادان نو برای محلات تاریخی و فرسوده استفاده می‌شوند که شرایطی مانند محله فهادان نو دارند و با ارائه سیاست و راهکارهای اجرایی در راستای راهبردهای اثرگذار برای توسعه و بهبود محلات از این دست برنامه‌ریزی می‌شود.

محدودیت‌ها و پیشنهادها برای پژوهش‌های آتی

امید است که پژوهش در ابعاد خاصی صورت گیرد و جامعیت کافی برای پیاده‌سازی آن در بسترهای واقعی وجود داشته باشد. این تحقیق نیز از این محدودیت‌ها مستثنا نیست و پیشنهاد پژوهشگر برای ادامه این پژوهش در ارائه سیاست‌ها و نحوه فضایی کردن راهبردهای پیشنهادشده صورت می‌گیرد؛ همان‌طور که مشخص است، ارائه سیاست، پیاده‌سازی و فضایی کردن راهبردها براساس چارچوب خاص تدوین‌شده صورت می‌گیرد و به‌طور کامل مواردی از قبیل محل دقیق اجرا، میزان بودجه، نحوه برگشت سرمایه هر یک از پروژه‌ها و سایر موارد تجزیه و تحلیل می‌شود؛ همچنین سازوکار مشخصی برای پایش اجرای هر یک از راهبردها تنظیم می‌شود تا اطلاعاتی از میزان موفقیت آنها به دست آورد. پژوهش‌های آتی ارتباط راهبردهای پیشنهادشده را در این پژوهش در ابعاد مختلف کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و ... با مؤلفه‌های پایداری می‌سنجد.

منابع

احقر، منوچهر، و ملک حسینی، عباس (۱۳۹۸). تحلیلی بر شاخص‌های برنامه‌ریزی محله‌محور در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: محله گلپا شهر همدان). *آمایش محیط*، ۱۲ (۴۷)، ۱۰۷-۱۲۵.

https://journals.iau.ir/article_671724.html

چرمایف، سرج، و کریستوفر، الکساندر (۱۳۵۳). *عرصه‌های زندگی خصوصی و زندگی جمعی: به جانب یک معماری انسانی* (منوچهر مزینی، مترجم). انتشارات دانشگاه تهران.

حاجی‌پور، خلیل (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی محله مبنای رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار. *نشریه هنرهای زیبا*، ۱ (۲۶)، ۳۷-۴۶.

<https://magiran.com/p360255>

خاکپور، براتعلی، مافی، عزت‌الله، و باوان پوری، علیرضا (۱۳۸۸). نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محله‌ای (نمونه کوی سجادی مشهد). *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۷ (۱۲)، ۵۵-۸۱.

<https://doi.org/10.22067/geography.v7i12.8928>

رفیع پورگاوگانی، سعید (۱۳۸۸). بررسی و تبیین مؤلفه‌های مؤثر بر برنامه‌ریزی محله-مبنا؛ مورد مطالعه: محله فیروز سالار شهرگوغان [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس]. گنج.

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/633d5a30490cabf0515283bdc725ec8a>

رهنما، سعید. (۱۳۹۱). *پایگاه اینترنتی مرکز مطالعات آینده‌پژوهی*. <http://ayandehpajoohi.blog.ir>

زمانی، بهادر، و شمس، سارا (۱۳۹۳). ضرورت اتخاذ رویکرد محله مبنای در احیای بافت‌های تاریخی شهرها. *هفت شهر*، ۴ (۴۵ و ۴۶)، ۷۲-۹۳. https://www.haftshahrjournal.ir/article_8780.html

شریفیانی ثانی، مریم (۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی، مفاهیم و چارچوب نظری. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۱ (۲)، ۵-۱۸.

https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1738&sid=1&slc_lang=fa

قاسمی، وحید، اسماعیلی، رضا، و ربیعی، کامران (۱۳۸۵). سطح‌بندی سرمایه اجتماعی در شهرستان‌های استان اصفهان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۶(۲۳)، ۲۲۵-۲۵۰.

https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1969&sid=1&slc_lang=fa

محمدی، علیرضا، و رفیعی، فریبا (۱۳۹۵). بررسی نقش برنامه‌ریزی محله مبنا در تحقق توسعه پایدار محله‌ای (مطالعه موردی: محله حسینیة زنجان). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۴(۳)، ۳۶۷-۳۶۷.

[10.22059/JURBANGEO.2016.60638](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2016.60638)

مدنی پور، علی. (۱۳۸۳). آیا می‌توان مدیریت و توسعه شهرها را بر پایه محله‌ها بنا نهاد. همایش علمی کاربردی توسعه محله‌ای چشم انداز توسعه پایدار شهر تهران. <https://sid.ir/paper/480249/fa>

معین، محمد (۱۳۶۲). فرهنگ فارسی. انتشارات امیرکبیر.

موسوی، سید احمد (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای با تأکید بر سرمایه اجتماعی [پایان نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده]. دانشگاه تربیت مدرس.

<https://b2n.ir/x82582> مهندسین مشاور آرمان شهر (۱۳۹۶). طرح تفصیلی شهر یزد.

نادری بوانلو، محمد (۱۳۸۹). امکان‌سنجی تحقق رویکرد محله محوری در مدیریت شهری مورد پژوهی: شهر مشهد [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری]. [گنج. https://b2n.ir/y29435](https://b2n.ir/y29435)

هودسنی، هانیه (۱۳۸۴). توسعه محله‌ای پایدار، مفاهیم نظری و خاستگاه تاریخی [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده]. دانشگاه تربیت مدرس.

References

- Ahqar, M., & Malek Hosseini, A. (2019). An analysis of neighborhood-based planning indicators in sustainable urban development (Case study: Golpa neighborhood of hamadan). *Environmental Planning*, 12(47), 107-125. https://journals.iau.ir/article_671724.html [In Persian].
- Barton, H., Grant, M., & Guise, R. (2003). Shaping neighborhoods. *Management of Environmental Quality*, 14(3), 425-425. <https://doi.org/10.1108/meq.2003.14.3.425.5>
- Chermayev, S., & Christopher, A. (1974). *Shape of community: realization of human potential*. (Manouchehr Mozini, Trans.). University of Tehran press. (Original work published 1971). [In Persian].
- Hajipour, Kh. (2006). Neighborhood planning based on an efficient approach to creating sustainable urban management. *Journal Of Fine Arts*, 1(26), 37-46. <https://doi.org/10.22067/geography.v7i12.8928> [In Persian].
- Hodsani, H. (2005). *Sustainable neighborhood development, theoretical concepts and historical origins* [Unpublished Master's thesis]. Tarbiat Modares University. [In Persian].
- Irvin, J., & Martin, B. R. (1984). *Foresight in science Picking the Winners*. Dover.
- Khakpour, B. A., Mafi, E., & Bavanpour, A. R. (2009). The role of social capital in sustainable neighborhood development (Sajjadih alley, Mashhad). *Geography And Regional Development*, 7(12), 55-81. <https://doi.org/10.22067/geography.v7i12.8928> [In Persian].
- Kline, E. (1997). Sustainable community indicators. In M. Roseland (Ed), *Eco-city Dimensions: Healthy Communities, Healthy Planet*. New Society Publishers.

- Madanipour, A. (2004). *Can the management and development of cities be based on neighborhoods* [Conference article]. Neighborhood Development Conference, Perspectives Of Sustainable Development Of Tehran. <https://sid.ir/paper/480249/fa> [In Persian].
- Martin, B. R. (1995). Foresight in science and technology. *Technology Analysis & Sterategic management*, (2), 139-168. <https://doi.org/10.1080/09537329508524202>
- Ministry of Roads and Urban Development. (2017). *Detailed plan of Yazd city*. Armanshahr consulting engineers, architects and urban planners. <https://b2n.ir/b77421> [In Persian].
- Mohammadi, A. R., & Rafiei, F. (2016). Investigating the role of neighborhood-based planning in achieving sustainable neighborhood development (Case study: Hosseinieh neighborhood of Zanjan). *Geography Of Urban Planning Research*, 4(3), 347-367. [10.22059/JURBANGEO.2016.60638](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2016.60638) [In Persian].
- Moin, M. (1983). *Farhang-e farsi* (15th ed.). Amirkabir. [In Persian].
- Mousavi, S. A. (2006). *Neighborhood development planning with emphasis on social capital* [Unpublished Master's thesis]. Tarbiat Modares university. [In Persian].
- Rafi Pourgavani, S. (2009). *Investigating and explaining the effective components on the planning of the studied neighborhood: Firooz Salar neighborhood of gogan city* [Master's thesis, Tarbiat Modares University]. Ganj. <https://b2n.ir/r60191> [In Persian].
- Rahnama, S. (2012, October 27). Futurology tactics and methods. *Marafet Futurology studies center*. <https://b2n.ir/j17431> [In Persian].
- Sharifiani Sani, M. (2001). Social capital concepts and theoretical framework. *Social Welfare Quarterly*, 1(2), 10-11. https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1738&sid=1&slc_lang=fa [In Persian].
- Shea, C. p. (1994). *Employment and sustainable development. Opportunities for Canada*. International Institute for sustainable Development. <https://b2n.ir/f59934>
- Townsend, c. L. (2005). *Building great neighborhood a citizens 'guide for neighborhood planning*. Michigan state university. <https://b2n.ir/q76682>
- Zamani, B., & Shams, S. (2014). The necessity of adopting a neighborhood-based approach in reviving the historical contexts of cities. *Seven Cities*, 4(45, 46), 72-93. https://www.haftshahrjournal.ir/article_8780.html [In Persian].
- Zukin, S. (1996). *The culture of cities*. Blackwell Publishers.

